

INSTITUT EKONOMSKIH NAUKA BEOGRAD

I

SAVEZ SAMOSTALNIH SINDIKATA SRBIJE

INICIJALNE TEZE ZA OKRUGLI STO

“KRAJ PRIVATIZUACIJE, POSLEDICE PO EKONOMSKI RAZVOJ I NEZAPOSLENOST U SRBIJI”

Ekonomске reforme u Srbiji započele su 1990 godine i ubrzo usled ekonomskih sankcija hiperinflacije i ratnih zbivanja povezanih sa raspadom prethodne Jugoslavije su zapale u sivu tranziciju redistribucije društvenog bogatstva.

Regularni uslovi za nastavak ekonomskih reformi su nastali 2001. godine. Postavilo se pitanje odabira strategije, dinamike i strukture ekonomskih reformi. Prevladalo je teorijsko i praktično gledište potpune liberalizacije, deregulacije, brze privatizacije kao i bez temeljne svojinske reforme (restitucije). Konceptija brze privatizacije je institucionalno regulisana tako što je u središte strukture interesa postavila maksimiziranje državnih prihoda od transfera društvene i državne svojine u privatnu svojinu. Moguće negativne socijalne i razvojne posledice takvog modela su bile zanemarene, pa i prekrivene marketinškom ironičnom kampanjom i sloganom: “POČETAK ZA IMETAK”. Posle punih skoro devet godina, činjenice surovo ukazuju, da bi prikladnije zvučala marketinška kampanja koja bi bila upućena širim društvenim grupama pod sloganom “POČETAK ZA NEIMETAK”.

Institucionalna rešenja utemeljena na liberalnoj ekonomskoj koncepciji svemogućeg i nepogrešivog tržišta polazila su od toga da će se optimalna ekonomska efikasnost obezbediti tako što će privatni interes nepogrešivo voditi do optimalne alokacije resursa, a samim tim i do maksimiziranja društvenih interesa. Dakle, po svaku cenu i što pre je trebalo rasprodati sve što se može rasprodati, a garant ekonomske i društvene efikasnosti se nalazi u “nepogrešivosti” privatnih interesa. Nažalost pre svega kod nas, a sada i usled ekonomske krize u svetu, na videlo isplivava surova stvarnost, koja pokazuje da ničim ne sputavani individualni interesi se često ispoljavaju i kao beskrupulozna pohlepa i pljačka. Ekonomska kriza u razvijenim zemljama sveta pokazuje da privatni interesi nepogrešivo vode ka gomilanju ličnog bogatstva, te da se ekonomski dobitci privatizuju, a kada dođe do kriza, ekonomski gubici se socijalizuju posredstvom spasilačke intervencionističke ekonomske politike države.

U poslednjim decenijama prevladava kritika mešanja države u ekonomsku aktivnost. Deregulacija i oslobađanje države od vlasništva nad realnim i finansijskim sektorom je postala teorijska “moda”. Opravdanost kritike prevelikog uplitanja države opravdavana je realnim opasnostima od birokratizacije, nestručnosti, korupcije, nekompetentnosti i sl. Takvi kritički pogledi su opravdani, posebno u našim okolnostima kada se sve više pokazuje da je pitanje upravljanja javnim preduzećima pre stvar političko partijskog “PLENA” nego što bi to trebalo da bude odgovorno i ekonomski efikasno upravljanje kapitalom.

Ekonomska i socijalna stvarnost nam pokazuje problem odabira između “loše beskonačnosti”, na jednoj strani, pohlepe individualnih interesa vlasnika privatnih preduzeća i banaka i na drugoj strani korumpirane i neefikasne politički intonirane uprave nad javnim sektorom.

Sa stanovišta zaposlenih, društvena preduzeća su bila dovedena u bezizlaznu poziciju izbora između najčešće samo loših rešenja: ili traganja za “strateškim” partnerima i privatizacijom kao spasonosnim rešenjem ili likvidacija i stečaja.

IMAJUĆI NAPRED NAVEDENO U VIDU VALJALO BI RAZMOTRITI PITANJA DA LI JE MOGUĆE, A AKO JESTE KAKO POPRAVITI DRUŠTVENU NEEFIKASNOST PRIVATNIH INTERESA, ODNOSNO VLASNIKA PRIVATNIH PREDUZEĆA I NA DRUGOJ STRANI, KAKO POPRAVITI SOCIJALNU I EKONOMSKU NEEFIKASNOST POLITIČKE, ODNOSNO PARTIJSKE DRŽAVE.

OVDE BI VALJALO POSEBNO RAZMOTRITI PITANJA MOGUĆNOSTI, ŠANSI, PERSPEKTIVA, OGRANIČENJA I DOMETE PARTICIPACIJE ZAPOSLENIH U UPRAVLJANJU PREDUZEĆIMA U SRBIJI.

Na ovom okruglom stolu predložimo da se razmotre i sledeća pitanja:

Da li je sprovedeni koncept liberalizacije i privatizacije bio društveno prihvatljiv i ekonomski efikasan posebno kada se ima u vidu to da su prihodi od privatizacije iznosili ukupno samo oko 2,9 milijarde evra, a da istovremeno nije ostvaren ekonomski rast i sprečen pad zaposlenosti,

Privatizacija nije dovela do ekonomske efikasnosti i ekonomskog rasta, a istovremeno je proizvela dodatnu armiju nezaposlenih, porast siromaštva i dodatne socijalne probleme,

Koje su se anomalije ispoljile sa dovršetkom procesa privatizacije posebno sa stanovišta očuvanja sigurnosti i zaštite prava zaposlenih, sigurnosti i nesigurnosti radnih mesta, očuvanja i sigurnosti isplate zarada, osiguranja od nezaposlenosti,

Kakav je preovlađujući interesno struktuiran profil novih vlasnika privatizovanih preduzeća sa stanovišta preferencije interesa “ceđenja” profita po svaku cenu, na kratak rok, ili sklonost ka temeljitom razvoju i očuvanju dugoreočne strategije poslovanja preduzeća,

Da li je opravdano rešenje, po sili zakona, likvidacija neprodatih društvenih preduzeća, umesto da se pokušaju naći i druga rešenja među kojima je i participacija zaposlenih, poklanjanje kapitala lokalnim zajednicama i zaposlenima, kao i angažovanje kriznog menadžmenta u i izvan preduzeća,

Da li postoje alternativna rešenja koja bi se primenila u upravljanju preduzećima koja su podržavljena da ne bi bila prodana, kao i za preduzeća koja su bila prodana a čija privatizacija je poništena,

Koje su ključne pozitivne, a koje negativne posledice inokosne, “gazdinske” privatizacije u Srbiji,

Koji su primeri i kakva pozitivna iskustva stranih direktnih investicija koje su učestvovala u privatizaciji u Srbiji.

Kakva se korelacija može utvrditi na relaciji dinamika sprovedene privatizacije i posledice po smanjenje broja zaposlenih uz istovremeno rast ekonomske neefikasnosti privatizovanih preduzeća.

Rast bruto domaćeg proizvoda koji je zabeležen poslednjih pet godina, pokazuje se prema stanovištu MMF da je bio “na nezdravim” osnovama. Koje bi to bile “zdrave” osnove?

Koji su institucionalni, ekonomski i posebno monetarni uzroci visoke stope nelikvidnosti privrednih subjekata i kako nelikvidnost utiče na zarade i zaposlenost ?

Da li su bankarski krediti i kamate više zaštićeni od zarada i doprinosa na zarade za zaposlene u Srbiji ?

Da li je i na koji način loša privatizacija u realnom i finansijskom sektoru uticala na rast ukupne spoljne zaduženosti zemlje?

Da li se ekonomski razvoj Srbije može ubuduće temeljiti dominantno na malim i srednjim preduzećima?

Koje su perspektive ekonomskog i socijalnog razvoja Srbije?

Postoje li alternative ekonomskoj politici deregulacije, liberalizacije i privatizacije ?

Institut ekonomskih nauka

Božo Drašković, decembar 2009. godine